

նրա համար դեռ ևս թանգ են մեր դպրոց-ները, քանի որ նա է միայն ձեռնհաս այդ անկուռ:

Որոշ, պարտադիր ընդհանուր ու լայն ծրագրի և կարգ ու կանոնի իրագործումը միայն կարող է վերկել մեր թիւմ, դպրոցները նրանց աստիճանաբար անկումից:

Կ. Թաղէոսեան
Մ օ ս կ վ ա

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՅՈՒՒ ԱՐՁԱԳԱՆՔԸ ԳԱ-ԻԱՌՈՒՄ

I
Շուշի, 16 հոկտեմբերի
Ամսիս 13-ին Դարաբաղի թիւական հոգևոր դպրոցում կատարվեց հայ տառերի գիւտի 1500-ամեայ և տպագրութեան 400-ամեայ յօրելանական տօնակատարութիւնը:

Առաւօտեան ժամը 10¹/₂-ին քաղաքիս ս. Ամենափրկիչ եկեղեցում կատարվեց հանդիսաւոր պատարագ, ապա վերջում հոգեհանգիստ ս. Մեսրոպ ս. Սահակ թարգմանիչների և գրական անվաստանում վաստակաւոր մշակների յիշատակին: Պատարագին և հոգեհանգիստին ներկայ էին քաղաքի բոլոր հայ կրթական հաստատութիւնների աշակերտները իրանց ուսուցչական և հոգաբարձական մարմինների հետ: Միև դպրոցներից պարագմունքներից ազատված էին հայ աշակերտները:

Հոգեհանգիստը վերջանալուց յետոյ, ժողովուրդը աշակերտներին հետ զնաց թեմական դպրոցը, հանդիսաւոր լինելու յօրելանական տօնակատարութեանը:

Հանդէսը բացվեց դպրոցի երգչիկ խումբի «Հայր-մերով», որից յետոյ տեղի պաշտօնակատարը խօսեց «տօնի նշանակութեան» մասին, ուսուցիչ Յ. Մտեփանեանը խօսեց «գրերի և տպագրութեան ծագման ու նշանակութեան» մասին: Մէջ ընդ մէջ երգչիկ խումբը երգում էր զանազան երգեր՝ «Տէր, կեցն զու զճայս», «Ով հայոց Աստուած», «Հայ ապրենք», «Որ վառեցեր» և «Հնչեցն լաբք», իսկ օրիորդներից արտասանում էին ոտանաւորներ, որոնցից աւելի աչքի էին ընկնում օր. Բ. Այդինեանը, Ա. Միրզաբէկեանը և մի քանի տղաներ: Հանդէսը բաւական տպաւորիչ էր: Միև օրը կատարվեց հայրապետական մաղթանք: Օր. Աստ. Տէր-Յովհաննիսեան

II
Գիւղիան, 14 հոկտեմբերի

Այսօր, ամսիս 14-ին, պատարագից և հոգեհանգիստից յետոյ, տեղի ունեցաւ հոծ բազմութեան (երկուսն) երթ դէպի դպրոց: Դահլիճում հաւաքված երկուսն հանդիսականներին դպրոցի աւուսուցչից Միլոսեան ծանօթացրեց տօնի նշանակութեան հետ և յայտնեց, որ մանկավարժական կազմը ներկայ տարվայ ընթացքում պատրաստում է առ ճոխ ծրագրով մի հանդէս՝ նուիրված համազգային տօնին: Ա—ր.

III
Ստաւրօպոլ, 14 հոկտեմբերի

Ստաւրօպոլի հայ հասարակութիւնն էլ անմասն չը մնաց համազգային մեծ տօնին մասնակցելուց:

Ամսիս 14-ին, կիրակի օրը, խուռն բազմութեան ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ պատարագ:

Ս. քահ. Տէր-Յովհաննիսեանը բնաբան ընդունելով «Մայրնի լիզու, մայրնի բարբառ, ախորժ, ընտանի, իմ հոգու համար» խօսքերը քարոզ խօսեց:

Պատարագի վերջը տեղի ունեցաւ հայրապետական մաղթանք, որից յետոյ հոգևորակները հանդիսաւորութեանը Սահակ քահանայի դիմաց «Նմանալ Մովսիսի» սքանչելի շարականը երգելով դէպի դպրոցի դահլիճը, ուր հոգեհանգստեան կարգ կատարելուց յետոյ աւագ-ուսուցչից Ս. Տէր-Արքայապետը բացեց հանդէսը:

Դպրոցի բնմը տօնի աւերթով զարդարված էր 412—1512—1912 թւականներով երկու կողմից գեղեցիկ շրջանակների մէջ զետեղված էին ս. Սահակի և ս. Մեսրոպի մեծադիր պատկերները շրջապատված կենդանի ծաղիկներով: Պատկերները մի կողմը դրված էր ամբիօն: Բնմի ամբողջ ճակատի երկարութեամբ գեղեցիկ մեծադիր տառերով գրված էր «Ճանաչել հիմաստութիւն և զխորատ, իմանալ գրաստ հանձարոյ» խօսքերը, իսկ հանդիսականների մէջ պատերին ամբողջ էին հանդէսի ծրագրերը: Դպրոցը կատարեալ տօնական կերպարանք էր ստացել: Ստաւրօպոլի հայոց դպրոցական դահլիճը տարիներից ի վեր այդպիսի բազմութիւն չէր տեսել: Այս բանը պէտք է վերագրել այն հանգամանքին, որ ընտրված մասնագործը ոչ մի միջոց չէր խնայել ժողովրդին դպրոց հրաւիրելու:

Նախօրօք տպագիր հրաւերներ էին ուղարկված ամենքին և մանաւանդ ամսիս 13-ին, տեղիս ուսուց թերթերից կրկուսում—«Съверокав. Край» և «Съверъ Каваказ» տպված էին Սահակ քահանայի—տառերի գիւտի և տպագրութեան աւերթով աստանձին յօդուածները, որոշեալ հետաքրքրութիւն առաջ բերելով թէ հայ և թէ օտար հասարակութեան մէջ:

Բնմի վրա կանգնած էր տեղիս եկեղեցական երկուսն քառաձայն խումբը:

Առաջինը ամբիօն բարձրանալով տառերի գիւտի աւերթով մի ընդարձակ ձուռ ասաց աւագ-ուսուցչից Ս. Տէր-Արքայապետանը, որ

րից յետոյ մէջ ընդ մէջ կարգացվեցին ու երգվեցին ոտանաւորներ ու երգեր:

Այս անգամվայ հանդէսը նախկին հանդէսներից տարբերվում էր նրանով, որ մասնակցողները բոլորն էլ հասակաւորներ էին, բացի օր. Հ. Տէր-Յովհաննիսեանից (հայոց ուսուցիչ. սան):

Արտանակների ոտանաւորներ տիկին Արուսեակ Մանուչարեան, օր. Հ. Գուլարեան, պ. Մ. Երէցփոխեան (Նոր-Նախիջևանի բարբառով): Աչքի ընկաւ մանաւանդ տ. Մանուչարեանը զգացմունքով ու ոգևորութեամբ արտասանած ոտանաւորներով: Տիկինը իբրև թատերասէր խոշոր ոյժ է ներկայացնում զաւսուցչական քաղաքների բեմերի համար և համարձակապէս կարելի է ասել, որ իր բնական ու մտածված խաղով կարող է մրցել շատ դերասանուհիների հետ: Տառերի գիւտի աւերթով խօսեց Մանակ քահանան: Խումբը Մկրտիչ Սաղիսեանի ղեկավարութեամբ երգեց մի քանի քառաձայն երգեր:

Հանդէսից յետոյ դպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիներին բաժանվեցին Ս. ք. Տէր-Յովհաննիսեանի՝ յօրելանի աւերթով հրատարակած «Великіе праздники армянскаго народа» բրոշուրները:

Հանդէսը լաւ տպաւորութիւն թողեց հանդիսականների վրա և բոլորն էլ գոհ հեռացան:

Ինչպէս լուռ ենք, դպրոցի ուսուցչական խմբի կողմից շնորհաւորական հեռագիր է ուղարկվել էլ միածին յօրելանական մասնագործի անունով: Զ. Տ. Գ.

ԳԱՆՁԱԿԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԴԼՊ-ՐՈՅԻ 50-ԱՄԵԱՅ ԹՅՈՒՆԼԵԱՆԸ

Գանձակ, 22 հոկտեմբերի
Կիրակի, հոկտ. 21-ին, հայկական ակումբի դահլիճում տեղի ունեցաւ ս. Յովհաննէս եկեղեցու ծխ. դպրոցի 50-ամեայ յօրելանքը:

Եղանակը բաւականին նպաստաւոր էր, և դեռ վաղ առաւօտվանից, ուսուցչական խմբի անդուլ ջանքերով՝ ակումբի մուտքը և դահլիճը զարդարված էր կանաչ ոստերով, ծաղիկներով, որտեղ ի միջի այլոց՝ բնմի վրա կախված էր երջանկայիշատակ Մատթէոս Ա. կաթողիկոսի մեծադիր լուսանկարը, շրջապատված գեղեցիկ ծաղիկայ պսակով, աջ և ձախ կողմից ունենալով V դարի անմահ հերոսներ՝ ս. Սահակի և ս. Մեսրոպ լուսանկարները:

Եկեղեցում դպրոցի բարերարներին համար հոգեհանգստեան կարգ կատարելուց յետոյ՝ հոգևորականութիւնը, պուլս ունենալով փոխանորդ Լևոն վարդապետին, ածապարեց ներկայ լինել հանդէսին: Ներկայ էին նաև հոգաբարձութիւնը, ուսուցչական խմբերը, բարձր բաժանմունքի աշակերտութիւնը երկուսն խուռն բազմութիւն:

Ժամը 12-ին յօրելանական հանդէսը սկսվեց «Եջմիածին ի Հօրէ» շարականով, որից յետոյ հանդէսը բացեց աւագ ուսուցիչ Կ. Ղալուզեանը և շեշտեց, թէ ինչպէս սրանից ուղիղ 50 տարի առաջ, մի խումբ բարի մարդկացի նախաձեռնութեամբ, ծընունդ է առնում Գանձակում ս. Յովհաննէս եկեղեցու ծխ. դպրոցը, որին ընդառաջ է գալիս հանգուցեալ Մատթէոս Ա. կաթողիկոսը, օրհնելով իր կծուակով այդ յոյժ կարևոր հիմնարկութեան ձեռնարկողներին, չը խնայելով ոչ մի ջանք առաջ տանելու մատաղ սերնդի առաջադիմութեան գործը: Յետոյ Պ. Ղալուզեանը կանգ առաւ այն հանգամանքի վրա, թէ ինչպէս 50 տարվայ ընթացքում ս. Յովհաննէս եկեղեցու դպրոցը եղել է մի լուսատու փարոս հայ ժողովրդի լուսաւորութեան վեհ գործը առաջ տանելու խնդրում, որից ամբողջ պատմութիւնով առաջ բերեց, թէ ինչպիսի պայմաններ մէջ է զարգացել 50 տարվայ անցեալ ունեցող դպրոցը:

Նայն դպրոցի ուսուցիչ Ս. Թումանեան խօսեց «հայ դպրոցի դերն ու կեանքը» թեմայի շուրջը և վերջը շնորհաւորելով այսպիսի մի մեծ նշանակութիւն ունեցող կրթական հիմնարկութեան երկար ու ձեռք տարիների յօրելանքը՝ կոչ արաւ գոյութիւն ունեցող օրէնքների հիման վրա երկուսեան դպրոցը վերածել չորսդասնանի, որի առաջ օգուտները թերեւս կը լինեն ասելի արդիւնաւէտ մեր այս խոպան անդատանի համար: Յետոյ աշակերտուհիները արտասանեցին հայերէն և ուղեւերէն ոտանաւորներ, որոնց մէջ աչքի էին ընկնում Գ. բաժանմունքի աշակերտները «Աղուէս» ոտանաւորի մէջ և Զ. բաժանմունքի աշակերտուհի Մարիամ Գրիգորեանը, որը բաւական զգացված, գեղեցիկ առողանութեամբ և քնքոյշ ձայնով արտասանեց սուս յայտնի բանաստեղծ Նազօնի «Впередъ» ոտանաւորը և արժանացաւ բուռն ծափահարութեան: Ինչպէս երևում էր, օրիորդը օժտված է բնական տաղանդով, որի զգացմունքները և ապրումները յուսալուրում էին հանդիսականներին, որ երէտ այդ ուղղութեամբ շարունակի, կարելի է մեծ ապագայ սպասել նրանից: Ընդհանրապէս միև ոտանաւորները թոյլ էին և խնամքի տեսակէտից աչքաթող արված՝ այսպիսի մի մեծ ու նշանակալից տօնի վերաբերմամբ, որը ներքին չէ ուսուցչ. խմբի համար: Երգչիկ երկձայն խումբը մէջ ընդ մէջ Արմենակ Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ երգեց մի քանի երգեր, որը թոյլ տպաւորութիւն թողեց ներկայ երգչներին վրա: